

یادداشت سیدهاشم حسینی*

به کارکرد و نقش موزه‌ها بی توجه ایم

علم موزه‌داری در ایران، سابقه آن چنانی ندارد و موزه در ایران بر اساس یک خواسته کاملاً شخصی و نه بر حسب ضرورت و نیاز فرهنگی کشور توسط ناصرالدین شاه در دوران قاجار در سفری به اروپا و پس از بازدید از مجموعه لوور و کاخ ورسای شکل گرفته است. برگشت به ایران، بهانه‌ای شد تا ناصرالدین شاه به صرافت راه اندازی یک موزه خیلی پیش پا افتاده در کاخ گلستان بیفتد که صرفاً نشئت گرفته از یک تقلید کورکورانه بود.

سرانجام با آغاز فعالیت‌های باستان‌شناسی در ایران توسط باستان‌شناسان فرانسوی و همچنین کاوش‌های علمی، ضرورت ایجاد موزه باستان‌شناسی در ایران و زمینه پیدایش موزه ایران باستان شکل گرفت. تا قبل از این، موزه‌ها شیء محور بودند اما امروز کارکرد فرهنگی و آموزشی را از دست داده‌اند و موزه‌های نسل سوم یا هزاره سوم را موزه‌های مفهومی می‌شناسند. به این ترتیب که بازدیدکننده، یکی از مفاهیمی را که مدنظر سیاست‌گذاران بوده به فرد منتقل می‌کند. این اتفاق هر ساله در روز جهانی موزه یا شعارهایی که شورای بین‌المللی موزه‌ها «ایکوم» -یک سازمان بین‌المللی و غیردولتی که به منظور پیشبرد منافع موزه‌شناسی، نظام‌مندی خاصی در زمینه مدیریت و عملکرد آن تدوین کرده و زیر نظر یونسکو است- پیش‌بینی می‌کند، محقق می‌شود؛ مثل شعار موزه‌ها و صلح جهانی ایام موزه و کودکان...

امروز به‌جرت می‌توان گفت که نگاه به حوزه موزه‌داری در مجامع علمی و دانشگاهی عمیق نیست و در حد چندواحد درسی در رشته باستان‌شناسی و تنها منبع علمی دانشجویان این حوزه، کتاب «موزه‌داری» نوشته خانم نوشین دخت نفیسی است که به‌عنوان منبع و مرجع علم موزه‌داری شناخته می‌شود.

یکی دیگر از مباحث مهمی که باید در موزه‌داری به آن توجه شود، زمینه‌آشنایی مردم با موزه‌داری است که به نحوه مدیریت موزه‌ها مربوط می‌شود. مدیرانی که در موزه فعالیت می‌کنند، باید با سیاست‌هایی که در پیش می‌گیرند، مردم را به‌نحو بی‌موزه آشنا کنند. این مهم زمانی محقق می‌شود که برنامه‌های فرهنگی اجرا شوند.

به‌طور کلی بازدیدکنندگان به‌عنوان بخشی از موزه باید درگیر موزه شوند و بخشی از جریان مفهوم‌سازی موزه باشند و به‌نوعی به‌عنوان فردی مجزا از بدنه و پیکره موزه باشند و نقشی را بر عهده بگیرند.

باید این ذهنیت نهادینه شود که موزه جنبه شخصی ندارد و توسط شخصی دیکته نمی‌شود. تمام نهاد‌های آموزشی و اجرایی، دانشگاه‌ها و مراکز علمی و همچنین نهاد‌هایی که کار اجرایی می‌کنند، از جمله سازمان میراث فرهنگی و شهرداری باید یاری کار بیابند و نقش مؤثری را که جنبه تبلیغات دارد، بر عهده بگیرند.

البته در این بین صداوسیما، ارباب جراید و به‌طور کلی وسایل ارتباط جمعی که روی افکار عمومی تأثیرگذارند، باید دست‌به‌دست هم بدهند و در ذهن مخاطب کارکردهای موزه را تبلیغ کنند و به‌نوعی جا بیندازند؛ زیرا همان‌گونه که در موضوع تبلیغات همه موارد حول محور جنبه مصرفی بودن است، موزه نیز به‌عنوان یک کالا، مکان یا رویداد فرهنگی ضرورت دارد تبلیغ شود. تاکنون به نقش و کارکرد موزه‌ها کم‌توجه بوده‌ایم و همین علت، بهانه‌ای شده است تا موزه‌ها پویایی لازم را از دست بدهند.

*کارشناس موزه‌بزرگ خراسان

موزه پوزه!

واضح و روشن برای شما آوردم، شما چه دلیلی داری که این موزه وجود ندارد؟ می‌گوید: برای اینکه همین امروز به نشانی‌ای که گفته بودند رفتیم، ولی موزه‌ای وجود نداشت!

می‌بینید شما را به خدا! ایشان فقط به خاطر اینکه امروز به محل موزه رفته‌اند و موزه‌ای نبوده این همه

خبر و مصاحبه و بودجه و بیلان و گزارش و آگهی را که مسئولان باسختی و مرام‌ت تهیه کرده‌اند، زیر علامت حالا حق نیست من هم صدا با مدیران، خان عمو را به سیاه‌نمایی متهم کنم؟ بعد می‌گویند: مردم چرا به موزه نمی‌روند! خوب مگر سیاه‌نما‌هایی گذارند؟ یا

می‌گویند: اشیای با ارزش ندارد. یا می‌گویند: کلا از بیخ موزه‌ای وجود ندارد؛ در حالی که به این نکته توجه نمی‌کنند که درست است که شاید این موزه‌ها در عالم واقع وجود نداشته باشند، ولی در فهرست مسئولان که موجودند. این طوری آن‌ها می‌توانند پیش‌در و همسایه و غریبه سری بلند کنند و بگویند: ببینید ما چقدر موزه داریم! خارج‌چی‌ها که راه نمی‌افتند دنبال ما موزه‌های نداشته‌مان. اگر هم زد و افتادند، می‌بریمشان یک چلوکبابی مشت‌ی با دوغ محلی تا کلا «موزه‌پوزه» یادشان برود!

پشت‌بام: عبادا...مقدمی-

خان عمو می‌گوید: تو خیلی ساده‌ای. هرچه‌ای می‌تواند همان‌طور که سرت را کلاه می‌گذارد، کلاهت را هم بردارد! هر چه من می‌گویم: خان عمو! من چه سادگی‌ای کرده‌ام مگر؟ بدمی‌کنم به مردم توصیه می‌کنم به «موزه تاریخ طبیعی پوست پفک» سر بزنند تا اطلاعات عمومی خودشان و بیلان کاری مسئولان بالا برود؟ قبول نمی‌کنند که نمی‌کنند. پایش را در یک کشش کرده که اصلاً چنین موزه‌ای وجود ندارد. شبکه به شبکه

موزه آستان قدس

موزه آستان قدس، از بی نظیرترین موزه‌های ایران است که خیلی از ما مشه‌دی‌ها از رفتن به آن غافل هستیم. تصور خیلی‌ها از این موزه، محدود به بازدید‌های دوران مدرسه است و فکر می‌کنند چون یک بار به این موزه رفته‌اند، رفتن دوباره به آن صفایی نخواهد داشت، اما این تصور کاملاً غلط است. موزه مرکزی آستان قدس شامل چهار طبقه و ۱۱ بخش مختلف مثل گنجینه سکه، تمپر، اسکناس، ایزبان، نجوم، ساعت، سلاح، ظروف و... است که دیدن و دقت در اشیای تاریخی هر بخش یک بازدید مفصل می‌طلبد. از موزه قرآن و موزه فرش هنوز چیزی نگفته‌ام که هر کدامشان، دنبیلی از دیدنی در دلشان جا داده‌اند و اگر بخواهیم درباره آثار نفیستان بگویم، باید برای هر یک، یک صفحه مطلب بنویسیم. تا یادم نرفته بگویم زمان بازدید از موزه قرآن و فرش از ساعت ۸ صبح تا ۱۲:۳۰ است و قیمت بلیت‌ش هم نصف قیمت بلیت بخش مرکزی است. راستی باید بدانید آثار موزه‌های آستان قدس آن قدر زیاد است که اگر شما بعد از چند ماه دوباره به موزه بروید، بعضی اشیای از ویتترین‌ها به انبارهای موزه منتقل شده‌اند و اشیای جدید برای بازدید در ویتترین‌ها قرار گرفته‌اند؛ و یعنی اگر بارها و بارها به این موزه‌ها بروید، باز هم دیدنی‌های جدید انتظار شمارا می‌کشد.

مکان: حرم مطهر امام‌رضاع(ع)، صحن کوثر
ساعت بازدید: همه‌روزه از ۸ صبح تا ۴:۴۵-۱۷-روزهای تعطیل ۸ صبح تا ۱۲
قیمت بلیت: ۱۰۰۰ تومان
شماره تماس: ۰۵۰۷-۳۲۲۴۱۱۰۵

موزه مردم‌شناسی حمام‌مهدی‌قلی‌یک (حمام‌شاه)

موزه مردم‌شناسی حمام مهدی‌قلی‌یک، بخش دیگری از موزه آستان قدس است که ساختمان آن بیرون از حرم قرار گرفته است. این موزه از دو لحاظ دیدنی است؛ اول به خاطر خود حمام مهدی‌قلی‌یک که ساختمان آن از دوره صفوی به جای مانده است و ارزش تاریخی زیادی دارد و با گشت‌وگذار در آن با ساختار حمام‌های قدیمی آشنا می‌شوید و اطلاعات تاریخی جالبی به دست می‌آورد و دوم به خاطر اشیای تاریخی که در قسمت‌های مختلف حمام در معرض دید عموم قرار گرفته است. هزینه بازدید از این بنا آن قدر کم است که می‌توان آن را رایگان در نظر گرفت؛ پس اگر می‌خواهید درباره تاریخ و آداب و فرهنگ مردم قدیم بیشتر بدانید یک روز صبح را به گردش در این موزه بی نظیر اختصاص بدهید.

مکان: ورودی باب‌الجنود سمت چپ، انتهای بازار فرش
ساعت بازدید: همه‌روزه از ۸ صبح تا ۳:۳۰
قیمت بلیت: ۵۰۰ تومان
شماره تماس: ۰۵۰۷-۳۲۲۴۱۱۰۵

موزه بزرگ خراسان

محال است بالای کوهسنگی بروید و این بنای بزرگ‌نظران را جلب نکنند. این موزه همان‌طور که از اسمش مشخص است، واقعاً بزرگ و خاص است. طرح ساختمان آن الهام‌گرفته از هارونیه و عمارت خورشید کلات است. پنج‌شش سال قبل که ساختمان نیمه‌کاره آن در کنار کوه کوهسنگی در حال ساخت بود، همیشه از خودم می‌پرسیدم بنای به این بزرگی قرار است چه باشد و بالاخره سال ۹۳ جواب مشخص شد. حالا این موزه در سه طبقه و با ۴ هزار متر زیربنا آماده است تا مردم آنجا بروند و با تاریخ خراسان بیشتر آشنا شوند. در این موزه انواع اشیای فلزی، چوبی، سفالی و شیشه‌ای تاریخی، انواع فرش و منسوجات تاریخی، کتاب‌ها و قرآن‌های نفیس و... را می‌توانید ببینید.

مکان: بوستان کوهسنگی
ساعت بازدید: همه‌روزه ۸ صبح تا ۱۷
قیمت بلیت: ۳۰۰۰ تومان
شماره تماس: ۰۷۰۳۷۲۶۹

موزه نادری

بعضی چیزها آن قدر جلوی چشم هستند که به آن‌ها بی‌توجه می‌شویم. خداوکلی، تابه‌حال چندبار از جلوی موزه نادری رد شده‌اید و مجسمه نادر که روی اسبش دارد به ترافیک چهارراه شهیدان نگاه می‌کند، نظرتان را جلب کرده است؟ موزه نادری آن قدر جلوی چشم‌مان است که خیلی‌هایمان نادیده‌اش گرفته‌ایم. باید اعتراف کنم که خودم تابه‌حال به دیدن این موزه که آثار تاریخی دوره افشاریه و قاجاریه را در خودش جا داده است نرفته‌ام؛ به همین دلیل هم نمی‌توانم زیاد درباره آن چیزی بگویم. ولی خواننده‌ام که اشیای جنگی قیمتی و جالبی در این موزه قرار گرفته است که دیدنش می‌تواند یک صبح یا عصر آدم را پر از لذت کند؛ به‌ویژه که حالا به لطف بی‌آرتی، رسیدن به این موزه سریع شده و دیگر لازم نیست ترافیک سنگین چهارراه شهیدان را برای رسیدن به آن تحمل کرد.

مکان: چهارراه شهیدان، آرامگاه نادرشاه
ساعت بازدید: همه‌روزه ۸ صبح تا ۱۶
قیمت بلیت: ۲۵۰۰ تومان
شماره تماس: ۰۸۸۸۳۲۲۴۴

فصل مناسبی است تا به موزه‌گردی فکر کنید

بزرگ‌روز با موزه

موزه علوم زمین

دوست دارید یک فصل با عمر ۵۰۰ میلیون سال را ببینید؟ می‌خواهید رد پا و دندان‌های دایناسورها را از نزدیک مشاهده کنید؟ تمایل دارید که گران‌قیمت‌ترین سنگ‌های زینتی از سرتاسر دنیا را تماشا کنید؟ اگر جوابتان به این سؤال‌ها مثبت است، باید به موزه علوم زمین بروید. البته تعجب نمی‌کنم اگر خیلی از شما خوانندگان جان از وجود این موزه بی‌اطلاع باشید. موزه علوم زمین در یکی از خیابان‌های فرعی شهر و در سازمان زمین‌شناسی مشهد قرار دارد و در آن همه‌روزه به روی افراد علاقه‌مند با است. تا یادم نرفته این راهم بنویسم که قیمت بلیت این موزه برای دانشجویان و دانش‌آموزان نیم‌بهاست. در گپی که با مسئولان این موزه زدم، متوجه شدم به‌زودی پارک موزه علوم زمین هم در سازمان زمین‌شناسی احداث می‌شود که خبر خوبی برای علاقه‌مندان به موزه‌گردی به حساب می‌آید.

مکان: میدان حر، بولوار سرفرازان، سرفرازان ۱۸، سازمان زمین‌شناسی مشهد
ساعت بازدید: همه‌روزه از ۸ صبح تا ۱۵
قیمت بلیت: ۴۰۰۰ تومان
شماره تماس: ۰۶-۳۲۸۱۸۱۴۵ داخلی ۲۸۳

موزه مردم‌شناسی رباط ویرانی

شانس‌دیز که فقط برای خوردن چلوکباب و شیشلیک نیست؛ خیلی حیف است اگر زیاد به شان‌دیز می‌روید، تابه‌حال موزه مردم‌شناسی ویرانی را ندیده باشید. این موزه از چند نظر دیدنی است که یکی از آن‌ها بنای رباط ویرانی است. این بنا از دوره تیموری به جا مانده و معماری خاص و زیبایی دارد. آدمک‌های مومی که بالباس‌های دوره‌های مختلف تاریخی مشغول انجام شغل و پیشه‌شان هستند، از دیگر دیدنی‌های این موزه‌اند. باور کنید جای دوری دوری رود آگریک بار در پس‌زمینه سلفی‌هایمان به جای دیزی و کباب، آثار تاریخی و فرهنگی شهر و دیارمان باشد.

مکان: جاده شان‌دیز، ویرانی، ویرانی ۱۹
ساعت بازدید: همه‌روزه از ۸:۳۰ تا ۱۶
قیمت بلیت: ۲۰۰۰ تومان
شماره تماس: ۰۳۴۳۷۲۸۴۳

موزه توس

رفتن به موزه توس، یک تیر و دو نشان زدن است؛ هم گردش در موزه و هم دیدن مقبره فردوسی و ادای احترام به این شاعر بزرگ. به‌نوعی این موزه هم ادای احترام به فردوسی بزرگ است. شاید تعجب کنید اگر بگویم ساختمان موزه توس ابتدا با نیت تبدیل شدن به جایخانه سنتی ساخته شد، ولی بعدها به موزه تبدیل شد. در حال حاضر هم آثار کشف‌شده از سایت‌های باستان‌شناسی توس، آثار مربوط به دوره تاریخی فردوسی (قرن ۴ و ۵) و همچنین آثاری که یادآور صحنه‌های حماسی شاهنامه است، در این موزه نگهداری می‌شود که دیدن آن، تصویر شاهنامه و داستان‌هایش را در ذهن هر خواننده‌ای پرتنگ و ملموس‌تر می‌کند.

مکان: شهر توس، آرامگاه فردوسی
ساعت بازدید: همه‌روزه ۸ صبح تا ۱۷ بعد از ظهر
قیمت بلیت: ۳۰۰۰ تومان
شماره تماس: ۰۹۱۵۷۷۷۳۷۱۲

تفاوت موزه‌داری و موزه‌گردی در ایران و اروپا

موزه‌ها لوورم آرزوست

<p>طبق آمار اداره کل موزه‌های کشور، در سال گذشته موزه‌های زیر نظر میراث فرهنگی خراسان رضوی تنها پذیرای ۷۸۰ هزار بازدیدکننده داخلی و خارجی بوده‌اند. اگر به این عدد، آمار یک میلیون بازدید موزه‌های آستان قدس رضوی در سال را هم اضافه کنیم، در خوش‌بینانه‌ترین حالت شهر مشهد ۱۷۸۰ میلیون موزه‌گرد در سال دارد.</p>	<p>طبق آمار اداره کل موزه‌های کشور در سال گذشته، موزه‌های ایران تنها پذیرای ۱۷ میلیون و ۴۰۰ هزار بازدیدکننده بوده‌اند.</p>	<p>جالب است بدانید موزه لوور فرانسه در شبکه‌های اجتماعی بسیار فعال است و مجموع فالوئرهای این موزه در شبکه‌های اجتماعی مختلف ۵ میلیون نفر است.</p>	<p>جالب است بدانید حدود ۳۰ درصد از بازدیدکنندگان موزه لوور در سال ۲۰۱۶ خود فرانسوی‌ها هستند، یعنی ۲ میلیون و ۱۳۰ هزار نفر از بین ۷ میلیون و ۴۰۰ هزار نفر.</p>
---	--	---	---

شهر فرنگ

موزه لوور به‌عنوان معروف‌ترین موزه بین‌المللی سال ۲۰۱۶ حدود ۷ میلیون و ۴۰۰ هزار نفر بازدیدکننده داشته است. متأسفانه ما در ایران موزه بین‌المللی نداریم.